

ВІДГУК

Офіційного опонента на дисертаційну роботу Заїки Володимира
Вікторовича

на тему: «Формування рухових умінь і навичок професійної спрямованості
майбутніх фахівців інформаційних технологій у процесі фізичного
виховання», подану на здобуття ступеня кандидата педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання
(фізична культура, основи здоров'я)

Актуальність обраної теми. Актуальність даного дослідження зумовлена нагальною потребою в спеціальних дослідженнях, спрямованих на вирішення завдання розвитку найважливіших рухових та психофізіологічних характеристик організму студентів інформаційних спеціальностей у процесі фізичного виховання з метою покращення якості їх підготовки в умовах навчання у закладах вищої освіти. Професія ІТ-фахівця сьогодні є однією з важливих, популярних та затребуваних у суспільстві, оскільки інформаційні технології знайшли своє місце у багатьох галузях науки і техніки. Це вимагає підвищення уваги до розвитку здібностей здобувачів вищої освіти, зокрема й рухових, що мають прикладне значення, сприяючи кращому оволодінню робочими рухами, а тому і професійному становленню, успішному кар'єрному зростанню та конкурентноспроможності майбутніх фахівців ІТ-сфери на ринку праці.

Однак, наявні науково-методичні розробки є розрізненими, не проведено комплексного оцінювання рухових якостей фахівців ІТ-сфери, не класифіковано прикладні якості для успішної роботи за фахом, засоби і методи фізичного виховання для розвитку професійно важливих якостей цих фахівців обґрунтовано недостатньо. У зв'язку з цим виникла нагальна потреба в спеціальних дослідженнях, спрямованих на вирішення завдання розвитку найважливіших рухових та психофізіологічних характеристик організму здобувачів вищої освіти за фахом інформаційних технологій у процесі фізичного виховання.

Зв'язок з науковими планами, темами. Тема дослідження є складовою частиною тематичного плану та загальної проблеми наукових досліджень Українського державного університету імені Михайла Драгоманова «Зміст, форми, засоби і методи фахової підготовки майбутніх учителів». Робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики фізичного виховання Факультету фізичного виховання, спорту і здоров'я згідно з паспортом спеціальності п. 2 «Методичні аспекти навчання культури в дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації», п. 7 «Формування спеціальних знань і рухових навичок у дітей та молоді у процесі навчання фізичної культури, основ здорового способу життя» (протокол № 9 від 16 квітня 2008 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Достовірність отриманих

результатів підтверджується достатньою кількістю учасників дослідження, обраною методикою організації педагогічного експерименту. Отримані дисертантом висновки та наукові положення підтверджені математичними методами статистичного аналізу матеріалів дослідження, що забезпечує їх достовірність і достатню обґрунтованість.

Результати дисертаційної роботи мають об'єктивний характер, спираються на достатню кількість експериментального дослідницького матеріалу, отриманого завдяки використанню комплексу інформативних методів дослідження, що відповідають поставленій меті та завданням дисертаційного дослідження. Отримані показники обчислені з використанням методів математичної статистики.

Позитивної оцінки заслуговує логічний виклад результатів дослідження та послідовність виконання наукового пошуку, а також оформлення результатів дослідження з дотримання визначених вимог. Висновки відповідають поставленим завданням дисертаційного дослідження, їх об'єктивність і новизна не викликають сумніву. Дисертація характеризується глибоким розкриттям досліджуваної проблеми, самостійністю у підходах до їх висвітлення.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертантом

вперше:

- встановлено взаємозв'язок рівня розвитку спеціальних рухових здібностей та психофізіологічних характеристик організму здобувачів вищої освіти ІТ-спеціальностей з успішністю оволодіння ними професійними вміннями й навичками; визначено критерії оцінювання навчальних досягнень студентів інформаційних спеціальностей з дисципліни «Фізичне виховання» з урахуванням професійної спрямованості; розроблено та обґрунтовано методику навчання рухових умінь і навичок професійної спрямованості майбутніх фахівців інформаційних технологій у процесі фізичного виховання з урахуванням статі й особливостей спеціальності;

удосконалено:

- організацію фізичного виховання майбутніх студентів ІТ-спеціальностей на основі посилення професійної спрямованості;

дістали подальшого розвитку:

- питання стану здоров'я, мотивації та рухової підготовленості студентської молоді закладів вищої освіти, змісту професійно-прикладної рухової підготовки здобувачів освіти у сфері комп'ютерних технологій.

Практичне значення одержаних даних полягає у розробці методики навчання рухових умінь і навичок професійної спрямованості майбутніх фахівців інформаційних технологій, структури оцінювання відповідних навчальних досягнень та впровадженні їх в освітній процес фізичного виховання студентів ІТ-спеціальностей (майбутніх інженерів програмного забезпечення та інженерів комп'ютерних систем) Українського державного

університету імені Михайла Драгоманова, Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, Харківського національного університету радіоелектроніки з метою посилення професійної спрямованості змісту занять фізичними вправами та педагогічного контролю за рівнем прикладної рухової підготовленості здобувачів освіти у сфері інформаційних технологій. Відповідні акти про впровадження підтверджують дані.

Практичне значення методики та тестування рівня розвитку професійно-значущих здібностей майбутніх фахівців ІТ-сфери полягає в можливості їх використання в процесі викладання дисципліни «Методика викладання фізичного виховання у вищій школі» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти» спеціальності 014 Середня освіта (фізична культура) та слухачів курсів підвищення кваліфікації викладачів фізичного виховання.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень.

Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 207 сторінок, основний зміст – 167 сторінок тексту комп'ютерного набору державною мовою, з урахуванням сучасних вимог до оформлення дисертаційних робіт. Робота проілюстрована 20 таблицями та 12 рисунками. Вона складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел та 2 додатків. Список використаних джерел містить 205 найменування, серед яких 24 іноземною мовою.

У вступі дисертаційної роботи автор обґрунтовує актуальність теми дослідження з урахуванням накопиченого досвіду науковців. Визначений зв'язок дисертаційного дослідження з науковими програмами, планами, темами. Сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет та методи наукового дослідження; визначено наукову та практичну значущість виконаної дисертаційної роботи; приведено дані щодо особистого внеску здобувача, апробацію та впровадження отриманих результатів; наводяться відомості щодо публікацій автора, структури та обсягу дисертаційної роботи.

У першому розділі дисертаційної роботи «Теоретико-методичні основи фізичного виховання майбутніх фахівців інформаційних технологій» систематизовано дані науково-методичної літератури та провідного досвіду щодо професійно значущих рухових умінь та навичок у майбутніх фахівців інформаційних технологій та їх формування у процесі фізичного виховання. Досліджено відсутність чіткого системного підходу до процесу психофізичної підготовки здобувачів вищої освіти, яка має успішно функціонувати в умовах підвищення вимог суспільства до професійної готовності майбутніх фахівців.

Проведений аналіз літературних джерел дозволив зробити висновки про те, що під час здійснення професійної діяльності велике значення мають певні рухові здібності та якості, які є інформативними для успішної роботи на комп'ютері чи з ним і пов'язані з наявністю високої складності координації рухів та потребують підвищеної уваги до розвитку психофункціональних

систем організму здобувачів вищої освіти. При цьому окрім наявності важливих психофізичних якостей, притаманних загальній фаховій діяльності, професійна діяльність спеціалістів інформаційних технологій зумовлюється наявністю окремих навиків роботи на комп'ютері чи з ним, а також специфікою процесу навчання та професійної діяльності, які додатково повинні бути включені до структури професійно-прикладної фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Отже, метою дисертаційної роботи здобувача стало обґрунтування, розробка та експериментальна перевірка методики навчання рухових умінь і навичок професійної спрямованості студентів інформаційних спеціальностей у процесі фізичного виховання.

Виходячи зі змісту першого розділу, слід звернути увагу на детальний аналіз робіт вітчизняних та закордонних вчених з обраного напрямку дисертаційного дослідження. Якість проведеного аналізу дозволила досягти такого рівня наукових узагальнень, який носить об'єктивний характер. Цінну складову частину роботи становить ретельно підібрана до дисертаційної роботи бібліографія. Список використаних джерел складається з 205 найменувань (з них 24 зарубіжних авторів).

У другому розділі автором охарактеризовано питання організаційно-методичного забезпечення процесу наукового дослідження.

Здобувачем детально представлено опис методів дослідження, надано інформацію стосовно контингенту, бази проведення дослідження та проведено опис основних етапів науково-дослідної роботи. Дисертант логічно застосовував методи дослідження, що дало можливість комплексно проаналізувати предмет дослідження. Використання автором теоретичних методів дослідження стало основою для визначення основних положень наукового дослідження, а комплекс емпіричних методів дослідження став основою для обґрунтування, розробки та перевірки ефективності методики навчання рухових умінь і навичок професійної спрямованості студентів інформаційних спеціальностей у процесі фізичного виховання. Для вирішення завдань дисертаційного дослідження і досягнення основної мети автор використав такі сучасні, взаємодоповнюючі та коректні методи дослідження:

- теоретичні методи: аналіз і узагальнення даних науково-методичної літератури і досвіду передової практики;
- соціологічні методи: (експертне опитування й анкетування);
- емпіричні методи: педагогічне тестування рівня загальної фізичної підготовленості, психофізіологічні тести і методики визначення професійно важливих здібностей та психічних функцій, оцінювання рівня соматичного здоров'я;
- педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний);
- методи статистичної обробки даних.

Констатувальний етап педагогічного експерименту був проведений автором з метою вивчення фізичної підготовленості майбутніх фахівців інформаційних технологій, рівня їх соматичного здоров'я. В експерименті

взяло 87 студентів 1-2 курсів інформаційних спеціальностей факультету математики, інформатики і фізики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Під час констатувального експерименту відбувався динамічний контроль показників соматичного здоров'я майбутніх фахівців інформаційних технологій, який показав, що його рівень у здобувачів вищої освіти знаходиться в діапазоні від низького до середнього. Крім цього, дисертантом були отримані початкові результати загальної фізичної підготовленості здобувачів вищої освіти, які показали, що рівень розвитку рухових якостей студентів інформаційних спеціальностей знаходиться також в діапазоні від низького до середнього рівня.

Дослідження рухових здібностей і психофізичного стану дали можливість визначити інформативні показники успішності здобувачів вищої освіти та розробити модельні характеристики сформованості рухових умінь і навичок професійної спрямованості майбутніх фахівців інформаційних технологій. При цьому автором виявлено високу кореляцію показників спеціальної рухової підготовленості з рівнем професійної підготовленості студентів інформаційних спеціальностей та представлено структуру професійно-прикладної фізичної підготовки для ефективного оволодіння професійно важливими навичками майбутньої спеціальності в галузі інформаційних технологій.

Здобувачем розроблена авторська методика навчання рухових умінь і навичок професійної спрямованості майбутніх фахівців інформаційних технологій. Представлені у ній педагогічні умови підвищення ефективності процесу формування рухових вправ професійної спрямованості:

- застосування індивідуального підходу на основі диференціації здобувачів вищої освіти за статевими і віковими ознаками;
- оптимального планування змісту навчальної програми з фізичного виховання внаслідок застосування вправ професійної спрямованості; розумної організації занять з фізичного виховання в цілому та окремих його частин;
- вдосконалення рухових здібностей і систему оцінювання за рівнем їх прояву, комплексного підходу до контролю, що передбачає розробку навчальних програм з фізичного виховання, які включають спеціалізовані методики, наявність педагогічного контролю та їх оцінювання.

У третьому розділі «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності методики навчання рухових умінь і навичок професійної спрямованості майбутніх фахівців інформаційних технологій у процесі фізичного виховання» представлено результати власних досліджень розвитку фізичних якостей, соматичного здоров'я та спеціальної рухової підготовленості майбутніх фахівців інформаційних технологій у процесі фізичного виховання.

Дисертантом створено структуру модульно-рейтингової системи оцінювання успішності здобувачів вищої освіти з дисципліни «Фізичне

виховання» на основі розроблених критеріїв оцінювання рівня спеціальної рухової підготовленості майбутніх фахівців інформаційних технологій, що дало можливість значно підвищити рівень фахової підготовки студентів інформаційних спеціальностей.

За результатами контрольного етапу експериментального дослідження спостерігається підвищення показників майже всіх рухових тестів, однак достовірно значиме покращення виявлено лише в результатах м'язових зусиль та витривалості. Так, розвиток силових показників у юнаків та дівчат збільшився на 9,1% та 8,3% відповідно при $p \leq 0,05$, витривалості – на 6,5% та 4,7% відповідно при $p \leq 0,05$ та у човниковому бігу у дівчат – на 4,3% при $p \leq 0,05$. Показники рівня соматичного здоров'я здобувачів вищої освіти також покращилися на 7,3%, у дівчат - 7,8% при $p \leq 0,05$.

Автором зареєстрована позитивна динаміка рівня спеціальної рухової підготовленості здобувачів вищої освіти інформаційних спеціальностей. Так, достовірного покращення розвитку здобули: статична рівновага (відповідно у юнаків на 19,4%, у дівчат на 8,7%), вестибулярна стійкість (відповідно у юнаків на 12,3% у дівчат на 27,8%), точність відтворення просторових параметрів рухів, силових зусиль та часових інтервалів (відповідно 12,1%, 13,9% та 10,3% у юнаків, 15,2%, 13,9% та 14,7% у дівчат), а також частоти рухів верхніх кінцівок у студенток інформаційних спеціальностей (7,2%)

На основі даних досліджень визначено навчальні нормативи оцінювання рівня спеціальної рухової підготовленості майбутніх фахівців інформаційних технологій з урахуванням загальновідомих тестів та методик. Встановлено, що за допомогою цих нормативів можна здійснювати поточний контроль рівня розвитку рухових здібностей здобувачів вищої освіти і підсумкове оцінювання рівня спеціальних навчальних досягнень та отримати на цій основі інформацію про якість змісту професійно-прикладної фізичної підготовки, а також представлено модульно-рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень з фізичного виховання студентів інформаційних спеціальностей.

Дисертаційна робота також містить додатки та список використаних джерел.

Узагальнюючи зміст дисертаційної роботи, слід звернути увагу на логічну, чітку побудову. Цілком прослідковується шляхи вирішення поставлених завдань та досягнення мети дисертаційної роботи. Викладення матеріалу дисертаційної роботи є науковим, чітким, лаконічним.

Термінологічний апарат дослідження є загальноновизнаним, стиль викладення результатів теоретичних і практичних досліджень, нових наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує доступність їх сприйняття та використання. Порушень академічної доброчесності не виявлено.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. Основні результати проведеного дисертаційного дослідження представлено у наукових журналах, матеріалах науково-практичних конференцій міжнародного та всеукраїнського рівня.

Серед опублікованих наукових робіт автора є одноосібні та за участю співавторів. Особистий внесок здобувача у спільно опублікованих наукових працях полягає у визначенні напрямку дослідження, аналізі спеціальної літератури за темою дослідження, його організації та проведенні, статистичному аналізі та інтерпретації отриманих результатів, підготовці матеріалів до друку.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладено у 6 публікаціях автора, з яких 4 статті у фахових вітчизняних наукових виданнях, 1 стаття в іноземному фаховому виданні (Польща), 1 публікація апробаційного характеру.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Поряд із загальною позитивною оцінкою дослідження є недоліки та зауваження до змісту дисертаційної роботи з відповідними рекомендаціями щодо їх усунення:

1. Особистий внесок здобувача видається занадто обмеженим, недостатньо представленим.
2. На нашу думку, у висновках до першого розділу доцільним було б визначити, які саме психофізичні якості фахівців ІТ-технологій вважаються найбільш необхідними в майбутніх професії.
3. Досліджуючи спортивні інтереси майбутніх фахівців ІТ-технологій (с.80) доречним було б розділити всіх респондентів за статтю і визначити бажання кожної групи окремо, щоб в майбутній пропонованій методиці вводити бажані види спорту в залежності від статевих переваг.
4. Трохи некоректним видається ціле число відсотків респондентів (11%, 81%, 19% тощо), так як в перерахунку це дає не ціле число самих респондентів (9,57 студентів).
5. На нашу думку, на констатувальному етапі експериментального дослідження доречним було б простежити динаміку фізичної підготовленості і рівня соматичного здоров'я здобувачів вищої освіти, з метою визначення впливу навчального навантаження на організм студентів.
6. На с.89, 90 подані табл.2.4, 2.5, де відображені показники спеціальних рухових і психофізичних здібностей юнаків та дівчат здобувачів вищої освіти. Однак, аналіз даних таблиць виявляється занадто коротким і малоінформативним.
7. Можливо у висновках до другого розділу варто було б зазначити результати кореляційного аналізу, які дозволили виявити більш вагомні показники психофізичних здібностей у професійній підготовці майбутніх фахівців ІТ-технологій.
8. У тексті роботи зустрічаються поодинокі стилістичні та орфографічні помилки.

Однак, викладені зауваження мають суб'єктивний характер, не є принциповими і не знижують загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Заїки Володимира Вікторовича на тему: «Формування рухових умінь і навичок професійної спрямованості майбутніх фахівців інформаційних технологій у процесі фізичного виховання», є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, характеризується новим підходом і практичною цінністю. Структура, зміст дисертації, отримані результати та наведені висновки відповідають вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07 2013 року № 567 (зі змінами), а її автор – Заїка Володимир Вікторович заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання (фізична культура, основи здоров'я).

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри спортивних
дисциплін і туризму
Університету Григорія Сковороди
в Переяславі



[Handwritten signature]
ПІДПИС Н.О. Базилевич

Засвідчую:

Нач. ВК *[Handwritten signature]*